

ALGUNHAS CONSIDERACIONES SOBRE O RÉXIME XURÍDICO DAS SOCIEDADES COOPERATIVAS

Teresa ESTÉVEZ ABELEIRA

Avogado

Sistematízanse os conceptos e procedementos legais en torno ás sociedades cooperativas, nun traballo descriptivo no que tamén se aportan referencias bibliográficas que poden resultar de interese.

1. Introducción.

"Dez millóns de socios, vintecinco mil empresas, cincocentos mil traballadores e preto de tres billóns de pesetas de negocio en 1992 constitúen a realidade da Economía Social en España. (...). Entendemos por Economía Social toda actividade económica, de carácter privado, baseada na asociación de persoas en entidades de tipo democrático e participativo, con primacía das aportacións persoais e de traballo sobre as de capital¹".

Con ocasión da reunión anual que tivo lugar en Luxemburgo os días 4 e 5 de novembro de 1993, os Presidentes e Secretarios Xerais dos Consellos Económicos e Sociais de Europa, analizaron a situación e a evolución do crecemento, da competitividade, e do emprego dos países da Comunidade. Con base nos dictames aprobados polos distintos Consellos adoptáronse, por unanimidade, as conclusións comúns seguintes: "Europa debe insistir no seu propio modelo de sociedade, é dicir unha economía de mercado, **corrixida pola solidariedade**. Este modelo presupón a busca constante da calidade (calidade de vida e calidade de produción) e unha evolución cara a actividades de alto valor engadido".

Dentro dos modelos de sociedades que configuran este sector da Economía Social atópanse as Cooperativas. Neste traballo analizaremos-lo réxime xurídico das cooperativas de acordo coa regulación actual².

1.- *Manifiesto-programa de la Economía Social*, I Congreso de la Economía Social, Madrid, 11 de decembro de 1993.

2.- Sobre a evolución da regulación das cooperativas en España consultar: RAVENTOS CARNER, J., *El movimiento cooperativo en España*, Barcelona, 1960; GARCÍA MEJÍA, J. D., *El cooperativismo español*, Fundación Friederich Ebert, Madrid, 1983; GONZÁLEZ VEGA, A., *Balance de la cooperación en España*, en "El cooperativismo en la coyuntura actual", Centro de Estudios

A normativa sobre cooperativas sufriu unha importante modificación en virtude da Lei 3/1987³, do 2 de abril, que derogou expresamente a antiga Lei do 19 de decembro de 1974 e o seu Regulamento do 16 de novembro de 1978. Esta reforma se xustificou, na Exposición de Motivos da Lei, por unha serie de razóns entre as que destacan as seguintes:

1) O cambio experimentado no sistema político español.

2) As modificacións na estrutura do Estado, asumindo as Comunidades Autónomas competencias en materias de cooperativas. Neste senso, debemos referirnos á Lei 4/1993, do 24 de xuño, de Cooperativas de Euskadi; ó Decreto Lexislativo 1/1992, do 10 de febreiro, polo que se aproba o texto refundido da Lei de Cooperativas de Cataluña e á Lei 14/1993, do 25 de novembro, de modificación do Decreto Lexislativo 1/1992; á Lei 11/1985, do 25 de outubro, de Cooperativas da Comunidade Valenciana; á Lei 2/1985, do 2 de maio, de Sociedades Cooperativas Andaluzas e á Lei Foral 12/1989, do 3 de xullo, de Cooperativas de Navarra⁴. Estas leis son prevalentes á Lei Xeral de Cooperativas, a cal terá carácter de dereito supletorio respecto das leis dictadas nesta materia polas Comunidades Autónomas. E para resolve-la delimitación de competencias, unha sentenza do Tribunal Constitucional 72/1983, do 29 de xullo, declara que as competencias autonómicas deben entenderse referidas ó ámbito territorial da Comunidade.

En Galicia, o Estatuto de Autonomía sinala, no art. 28, que "é competencia da Comunidade Autónoma Galega o desenvolvemento legislativo e a execución da lexislación do Estado nos termos que a mesma establece das seguintes materias: (...) 7. Entidades Cooperativas". Ademais, o art. 55.3 di que "A Comunidade Autónoma, como poder público, poderá facer uso das facultades previstas no apartado 1) do artigo 130 da Constitución, e poderá fomentar, mediante unha lexislación adecuada, as sociedades cooperativas nos termos resultantes do número 7 do artigo 28 do presente Estatuto". Esta competencia foi transferida en virtude do Real Decreto 2412/1982, do 24 de xullo.

3) O mandato do art. 129.2 da Constitución, a teor do cal "os poderes públicos promoverán eficazmente as diversas formas de participación na empresa e fomentarán, mediante unha lexislación adecuada as sociedades cooperativas (...)".

Sociales de la Sta. Cruz del Valle de los Caídos, Madrid, 1964; CIURANA FERNÁNDEZ, J. M., *Curso de cooperación*, Bosch, Barcelona 1983; GASCÓN HERNÁNDEZ, J., *Esbozo de una historia de la cooperación*, Madrid, 1959; ESTÉVEZ ABELEIRA, T. e LÓPEZ-CHAVES e CASTRO, I., "O movemento cooperativo en España antes e durante a II República", en *Cooperativismo e Economía Social*, n.º 10, Xullo-Decembro 1994.

3.- B.O.E. n.º 84, do 8 de abril de 1987.

4.- Sobre a Lei de cooperativas Navarra cabe mencionar o interesante artigo de VALPUESTA GASTAMINZA, E. María: "Observacións críticas a la Ley de cooperativas Navarra", en *Revista Jurídica de Navarra*, n.º 11 (Xaneiro-Xuño, 1991), pp. 35-65.

A Lei de 1987 define, no seu artigo 1.1, as cooperativas como "aquelas sociedades que, con capital variable e estrutura de xestión democrática, asocian, en réxime de libre adhesión e baixa voluntaria a persoas que teñen intereses ou necesidades socio-económicas comúns, para satisfacelas e o servizo da comunidade desenvolven actividades esenciais imputándose os resultados económicos ós socios unha vez atendidos os fondos comunitarios en función da actividade cooperativizada que realiza".

Pero, precisa-lo concepto técnico da cooperativa non é doado. A xuízo da Cámara, é un suposto asociativo de signo negativo, no que:

1) Elimínase o intermediario, ó rexeitar ó empresario capitalista.

2) O beneficio neto da actividade da cooperativa prodúcese nos seus membros, que o reciben no retorno, en proporción ás operacións, servizos ou actividades desenvolvidas nela.

3) Está chamada, pois a operar cos seus membros, que veñen sendo, así, empresarios de si mesmos.

Unha vez visto que podemos entender por cooperativas cabería preguntarse cal é a súa esencia que se manifesta nos seguintes aspectos:

1) En canto ó beneficio:

a) A diferenza da sociedade ordinaria, na que o beneficio se produce "na sociedade", que logo o distribúe entre os socios, na sociedade cooperativa a doutrina considera que o beneficio se produce directamente entre os socios e a cooperativa límitase a restituírlles o que é seu.

b) En canto a como se distribúe o beneficio, ou sexa, en que contía se efectúa o retorno cooperativo, determínoa a Asemblea Xeral en proporción ás operacións que cada socio realizou coa cooperativa.

2) En canto á relación cooperativa-socio, tendo en conta que a Lei considera que non son aportacións ó capital as entregas nin pagos dos socios para obter os servizos da cooperativa (art. 81.2), e que non teñen a consideración de vendas as entregas de bens e prestacións de servizos da cooperativa ós socios, entende que a cooperativa realiza unha actividade de "xestión" ou "representación indirecta".

3) En canto ás operacións da cooperativa con terceiros non socios, tradicionalmente víronse con receo, como operacións atípicas, polo que foron restrinxidas ó máximo, sometendoas a un réxime discriminatorio. Pero esta rixidez producía problemas económicos, polo que, seguindo as directrices da Alianza Cooperativa Internacional, admítense estas operacións atípicas con terceiros non socios; pero, para evitar que os socios se lucren cos seus beneficios, a Lei establece que se imputarán a un fondo de reserva obrigatorio—disposición que se reproduce nas leis autonómicas—, con reflexo na contabilidade de tales operacións. Así mesmo, admítense para calquera cooperativa, previa autorización, se por circunstancias excepcionais operar exclusivamente cos socios supón "diminución da súa actividade que poña en perigo a súa viabilidade económica, esixíndose a mesma imputación".

2. Natureza xurídica.

Xorden dous problemas, tradicionalmente, en torno á natureza xurídica das cooperativas, a saber:

- 1) Se a cooperativa é ou non unha sociedade.
- 2) Se a cooperativa ten ou non carácter mercantil.

Sobre a primeira cuestión, debemos sinalar que non existe ningunha dúbida na doutrina en calificala como unha sociedade⁵, como xa se afirmaba na lexislación anterior e que se reforza coa actual lei 1987, que frecuentemente as denomina como sociedades⁶. Incluso a propia Constitución ó referirse ás mesmas no art. 129, faino baixo a denominación de "Sociedades Cooperativas".

A segunda cuestión orixinou un maior debate doutrinal. Algúns autores, como Uría, consideran que a mercantilidade destas sociedades, xa prevista no art. 124 do Código do Comercio⁷, queda claramente consolidada na vixente Lei ó recoñecer aberta e claramente que desenvolven actividades empresariais⁸, que pode realizar con terceiros non socios actividades e servicios cooperativizados⁹ e que, en caso de insolvencia, seralles aplicable a lexislación sobre suspensión de pagamentos e crebas¹⁰.

5.- Así GAGO CANDE, C. sinala "tamén é unha sociedade porque xunta persoas con intereses socio-económicos comúns que se convierten en socias", *Divulgación Cooperativa*, Asociación para a Economía Social - Cooperativa de Editores Galegos (S. COOP.), Vigo, p. 12. Tamén RÍO BARRO, J. L., afirma "Eu creo que a fórmula máis aséptica de examinar esta realidade social é considerala como unha forma máis, unha forma peculiar de organización societaria" (...) "é dicir, que se nunha sociedade normal hai a chamada "affectio societatis", a ansia de estar en común, de poñer en común bens e actividade, diríamos que na fórmula cooperativa isto enche máis a atención, realza máis", en "a cooperativa como forma de organización societaria", libro de relatorios do "1.º Congreso da Economía Social de Galicia", GARCÍA VEIGA, M.a C. (Coord.), Consellería de Traballo e Servizos Sociais, Dirección Xeral de Traballo, Santiago, 1991, p. 189.

6.- Xa no art. 1.1 que, vimos, define as cooperativas, sinalase que "las Cooperativas son Sociedades (...)"; o art. 2 dispón que "la gestión y gobierno de las Sociedades Cooperativas (...)"; o art. 4.1, ó referirse á denominación, establece que "la denominación de Sociedad (...)"; o art. 9 afirma que "la Asamblea Constituyente estará integrada por los promotores de la Sociedad (...)"; no contido mínimo dos Estatutos, art. 12 deberá recollese "(...) "5. La duración de la Sociedad"; o título do Capítulo IV da Lei é "De los socios"; e en numerosísimos artigos da Lei refírese ás Cooperativas como sociedades.

7.- Dispón: "las compañías mutuas de seguros contra incendios, de combinaciones tontinas sobre la vida para auxilios para la vejez, y de cualquier otra clase, y las cooperativas de producción, de crédito o de consumo, sólo se considerarán mercantiles, y quedarán sujetas a las disposiciones de este Código, cuando se dedicaren a actos de comercio extraños a la mutualidad o se convirtieren en sociedades de prima fija".

8.- O art. 1.1 establece que "(...) desarrollan actividades empresariales (...)"; e o art. 116.2 que "(...) en todo caso, las cooperativas quedarán sujetas a la legislación específica aplicable en función de la actividad empresarial que desarrollen".

9.- Así o regula o art. 5.1, pero só cando, para a clase de Cooperativa de que se trate, sexa previsto pola presente Lei e nas condicións e coas limitacións que establece.

10.- A súa regulación contida nos arts. 110 e 115. Este último dispón que "a las Sociedades Cooperativas les será aplicable la legislación sobre suspensión de pagos y quiebras", e, polo tanto seralles aplicable o disposto na Lei de Suspensión de Pagamentos do 26 de xullo de 1922, o Libro IV (arts. 870 e ss) do Código de Comercio e o libro IV do Código de Comercio de 1829.

Esta mesma postura é defendida por Gómez Aparicio que afirma, ó referirse ás diferenzas entre cooperativa e sociedade mercantil, que "(...) as diferenzas radican fundamentalmente nas relacións entre traballo e capital; e, concretamente, na consideración de capital na forma cooperativa como un instrumento, necesario, pero instrumento, para o proceso de produción e distribución; ademais, é distinta a participación na toma de decisións, que se articula con base na propiedade do capital, no caso da sociedade mercantil, ou con base na contribución ó proceso de produción e distribución, no caso da sociedade cooperativa"¹¹. Pero a mesma autora sinala que, "sen embargo, a sociedade cooperativa está moito mais preto da figura da sociedade mercantil que da asociación, como o demostra a termoloxía legal, a aplicación de moitas formalidades, etc"¹².

Outros autores, pola contra, rechazan esta postura e consideran que calificalas cooperativas como sociedades mercantís sería forza-la letra da Lei.¹³ Neste senso este sector doutrinal sinala a existencia dalgúns aspectos que dificultan a posibilidade de clasificalas como sociedades mercantís¹⁴, como, por exemplo, a non posibilidade de transformarse en sociedades mercantís, as actividades con terceiras persoas¹⁵, etc.

En opinión de Vicent Chuliá, partindo da excepcional valoración positiva que a Constitución fai das mesmas, a cooperativa é "unha entidade xurídica específica, separada das sociedades civís e mercantís"¹⁶. Pola súa parte, Sanz Jarque¹⁷, concíbeas como "entidades societarias e empresariais típicas, privadas, autónomas e de interese público, que teñen a súa propia e especial natureza cooperativa réxense pola súa propia e especial lexislación".

Pensamos que a opinión máis correcta é a que considera as cooperativas como unha sociedade mercantil, aínda que, en todo caso teña que calificarse como "especial", o que claramente as distinguirá das sociedades capitalista e, incluso, das personalistas¹⁸.

11.- GÓMEZ APARICIO, A. P.: "La Sociedad Cooperativa como organización económico-empresarial", relatorio presentado na *Xornadas sobre Economía Social e Cooperativismo*, Ponteareas, 28 de novembro 1994, p. 5.

12.- GÓMEZ APARICIO, A. P.: "La Sociedad Cooperativa...", op. cit., p. 5.

13.- RÍO BARRO, J. R.: "Las Cooperativas como forma...", op. cit., p. 185.

14.- Ibidem, p. 186.

15.- Ibidem, p. 188.

16.- VICENT CHULIA, F.: "Notas en torno a la Ley General de Cooperativas de 2 de abril de 1987", na Lei, 1987/3, p. 940.

17.- SANS JARQUE, J. J.: *Cooperación. Teoría General y Régimen de las Sociedades Cooperativas. El Nuevo Derecho Cooperativo*. Editorial Comares, Granada, 1994, p. 83.

18.- Neste sentido, o Consello para a Economía Social de Valonia (Bélxica) establece que as empresas de Economía Social, entre as que se inclúen as cooperativas, caracterízanse pola "finalidad de servicio a los miembros o al entorno, la autonomía de gestión, los procesos de decisión democrática y la primacía de las personas y del trabajo sobre el capital en el reparto de rentas": BAREA TEJEIRO, J. e MONZÓN CAMPOS, J. L.: *Las cifras clave de la Economía Social en España*, CIRIEC-España, p. 3.

3. Réxime xurídico de acordo coa Lei Xeral¹⁹.

Na constitución das sociedades cooperativas podemos distinguir catro momentos:

1º- Asemblea Constituínte. Está integrada polos promotores da Cooperativa²⁰, os cales deben reunir os requisitos esixidos para adquiri-la condición de socio²¹. Esta Asemblea deliberará, entre outros, sobre os seguintes puntos²²:

- Nomear, entre os promotores, os xestores que teñen que realiza-los actos necesarios para escribi-la Sociedade Cooperativa.
- Determina-la clase de Cooperativa que se proxecta constituír.
- Aproba-los Estatutos.
- Nomear, entre os promotores, os que teñen que ocupa-lo primeiro Consello Rector, o interventor ou interventores e, no seu caso, os membros do Comité de Recursos.
- Designar, entre os promotores, as persoas que teñen que outorga-la escritura de constitución. Deben ser, polo menos, cinco e, necesariamente, teñen que selo o Secretario da Asemblea, os xestores, os nomeados membros do primeiro Consello Rector e os nomeados interventores.

A Asemblea Constituínte non é necesaria cando a escritura da constitución a outorgan tódolos promotores, e sempre que non fagan uso da facultade de obter a previa cualificación do proxecto de Estatutos polo Rexistro de Cooperativas²³.

19.- Antes de entrar no exame do réxime xurídico das cooperativas, debemos referirnos ás distintas clases de cooperativas porque atendendo á índole ou natureza dos socios, hai que distinguir entre cooperativas de primeiro grao, que son aquelas que agrupan socios, cinco como mínimo (art. 5), persoas físicas ou xurídicas, públicas ou privadas (art. 29), unidos por intereses socioeconómicos comúns e que reúnan as demais condicións ou características que ó efecto esixen os Estatutos sociais; e cooperativas de segundo ou ulterior grao, que son aquelas que teñen que estar integradas, polos menos, por dous socios que, á súa vez, teñen que ser cooperativas —da mesma ou distinta clase—, polo que, en realidade trátase de cooperativas de cooperativas. Pero, á parte desta clasificación fundamental, as cooperativas de primeiro grao, atendendo á específica actividade empresarial que desenvolvan, veñen clasificadas pola Lei en trece categorías ou clases (art. 116): cooperativas de traballo asociado, de consumidores e usuarios, de vivendas, agrarias, de explotación comunitaria da terra, de servizos, do mar, de transportistas, de seguros, sanitarias, de ensinanza, educacionais e de crédito. Unhas e outras cooperativas rexíranse, en primeiro termo, polas disposicións especiais aplicables a cada unha delas, de conformidade coa Lei, e en segundo lugar polas normas de carácter xeral da mesma.

20.- Art. 9.1.

21.- Art. 11.1 "(...) de acuerdo con las normas establecidas en la presente Ley, para la clase de Cooperativa de que se trate, y en los Estatutos de la misma".

22.- Art. 9.2.

23.- Art. 9.4.

2º- Estatutos. O seu contido mínimo vén sinalado no art.12²⁴. Os xestores poden solicitar do Rexistro de Cooperativas a cualificación previa do proxecto de Estatutos, ou, se o desexan, proceder directamente ó outorgamento da escritura de constitución sen a referida previa cualificación²⁵.

Os "Estatutos" é un documento fundamental, porque "constitúen a norma que regula o funcionamento da cooperativa como persoa xurídica"²⁶.

Ademais, "xunto coa escritura de constitución, integran o contrato social ou contrato de cooperativa, (o cal) non queda desvirtuado pola posibilidade de modificación dos Estatutos pola maioría"²⁷.

Así mesmo, "os Estatutos constitúen unha normativa contractual revestida de certos efectos obxectivos que os fan funcionar como se de normas legais se tratase. En especial: 1º) Tódolos órganos sociais, ademais dos socios, están obrigados a cumprilos, incluso a Asemblea Xeral, a pesar de que esta, con certos requisitos, está facultada a modificalos. 2º) Os requisitos legais esixidos para a súa modificación dan ós Estatutos sociais unha notable estabilidade, a diferenza do Regulamento do Réxime Interior contemplado na Lei Xeral de Cooperativas (non así na Lei Valenciana), que é máis flexible (...). 3º) A inscrición no Rexistro de Cooperativas, de carácter constitutivo (...) engade ós Estatutos a presunción de legalidade: principio de lexitimación, xa que os asentos do Rexistro atópanse baixo a protección dos Tribunais e despregan tódolos seus efectos en tanto non se ordene a súa cancelación en virtude da resolución xudicial. Deste xeito, tanto os socios como os órganos sociais e os terceiros deben axustarse ós Estatutos como se fosen legais.

24.- Deberán expresar:

1. A denominación.
2. A dirección.
3. O ámbito territorial das súas actividades.
4. Actividades empresariais a desenvolver.
5. Duración.
6. Responsabilidades dos socios polas débedas sociais.
7. Requisitos de admisión.
8. Participación mínima obrigatoria do socio.
9. Normas de disciplina social.
10. Publicidade e prazo de convocatoria da Asemblea.
11. Capital social mínimo.
12. Aportación mínima ó capital social.
13. Calquera outra esixencia imposta pola Lei de Cooperativas.

25.- Art. 13.1.

26.- Deste xeito foron cualificados polo profesor Francisco Vicent Chuliá na obra dirixida por Fernando Sánchez Calero e Manuel Albaladejo, "Comentarios al Código de Comercio y Legislación Mercantil Especial" na Revista de Derecho privado, Tomo XX-Ley General de Cooperativas— volume 1.º, Madrid, 1989, p. 264.

27.- *Ibidem*, p. 266. Abondando nesta cuestión, dise a continuación que "el socio como parte contratante, sabe que se adhiere a un contrato que tiene la peculiaridad de crear una organización de empresa que debe adaptarse a las circunstancias económicas, por ello, el legislador ha confiado a la mayoría a la facultad de su adaptación, con tal de que se respeten diversas garantías en favor de la minoría o del socio aislado".

E en virtude do principio de publicidade material positiva as cláusulas estatutarias presúmense, ademais, coñecidas dos terceiros que contraten coa cooperativa. (...)

Velaquí, pois, a forza normativa e importancia práctica dos Estatutos, como expresión do principio democrático de autonomía cooperativa²⁸.

3º- Escritura pública de constitución. Outórgase por tódolos promotores ou polas persoas designadas pola Asemblea Constituínte²⁹. Deberá conter entre outras, as seguintes mencións:

- Relación promotores.
- Manifestación de que tódolos promotores reúnen os requisitos necesarios para adquirirla condición de socios.
- A vontade de fundar unha Sociedade Cooperativa.
- Os Estatutos da Sociedade.

4.ª.- Inscripción. Debe solicitarse no prazo de dous meses desde o outorgamento da escritura³⁰.

No momento da inscrición, a Sociedade quedará constituída e adquirirá personalidade xurídica (art.6)³¹.

A inscrición terá que realizarse no Rexistro de Cooperativas, a súa eficacia foi reforzada pola Lei 1987, acentuándose os principios de publicidade material, publicidade formal, legalidade e lexitimación³². O Rexistro de Cooperativas, dependente da Administración Central do Estado, encoméndase ó Ministerio de Traballo e Seguridade Social, organizándose a Sección Central do mesmo na Subdirección Xeral dos Servicios Comúns e de Rexistro de Entidades do Instituto Nacional de Fomento da Economía Social (INFES) (art.6 do R.D. 1836/1991, do 29 de decembro) e as Seccións Provinciais nas respectivas Direccións Provinciais do citado Ministerio³³.

28.- Ibidem, pp. 266 e 267.

29.- Art. 14.1.

30.- Art. 15.1.

31.- A inscrición da constitución da Sociedade Cooperativa é, polo tanto, constitutiva. Así é recollida tamén no art. 19. Non existe Sociedade Cooperativa sen inscrición no Rexistro de Cooperativas. Neste ámbito é interesante o tema da chamada Cooperativa irregular, á que se refire Francisco Vicent Chuliá, no "Comentario al artículo 6 de la Ley General de Cooperativas" en *Comentarios al Código de Comercio y Legislación Mercantil Especial*, op. cit., pp. 165 e ss., e que, a pesar da súa extensión en escritura pública, o por no inscribirse esta en Registro de Cooperativas, no es una Cooperativa. En el caso de que los socios decidan esperar a su regular constitución, estamos ante un mero contrato cuya eficacia queda legal o expresamente condicionada al cumplimiento de la clasificación e inscrición registral. En el caso de que los socios decidan iniciar las operaciones sociales antes de inscribir la cooperativa —salvo que sean asumidos por esta una vez inscrita— o que decidan mantenerla permanentemente no inscrita, no estaremos ante una cooperativa irregular, sino ante una sociedad civil o mercantil, según el objeto o actividad realizada, con pactos que, no obstante, pueden introducir relaciones mutualísticas entre los socios similares a las que se producen en una cooperativa".

32.- Art. 18.2.

33.- Art. 16.6 da Lei Xeral de Cooperativas en relación coa D.A. 1.º do citado R.D. 1836/1991.

O Rexistro do Cooperativas é público³⁴. Esta publicidade ten necesariamente unha consecuencia que é a presunción legal de que o contido dos libros do Rexistro é exacto e válido, e que coñecido de todos, sen poder alega-la súa ignorancia³⁵. As funcións do Rexistro consisten na cualificación, inscrición e certificación dos actos que indica a Lei Xeral de Cooperativas³⁶. O art.21 da LXC distingue catro tipos de asentos que se poden practicar no Rexistro: inscricións, cancelacións, anotacións preventivas e notas marxinais³⁷.

Como se desprende do visto ata aquí respecto do Rexistro de Cooperativas, a Lei Xeral de Cooperativas segue a opción da LXC de 1974 e das leis autonómicas, ó regular un Rexistro especial de Cooperativas, de publicidade xurídico-privada, similar ó Rexistro Mercantil no seu funcionamento, principios e efectos, pero separado deste. En palabras de Vicent Chuliá³⁸ "A solución non parece satisfactoria, tanto por motivos funcionais e económicos como por mo-

34.- Art. 17.1. "O Rexistro de Cooperativas é público en diversos sentidos:

1º) En primeiro lugar (...) constitúe unha dependencia material da Administración Pública (...).

2º) En segundo lugar é unha oficina pública e un arquivo ou conxunto de libros de propiedade pública.

3º) En terceiro lugar, é público o acceso a tódalas persoas, sen necesidade de garantir un interese lexítimo (...).

4º) É público no senso de funcionar como servizo público, aínda que non necesariamente con carácter gratuíto, como estableceu a Lexislación Valenciana. Sen embargo, a gratuidade hai que deducila do silencio da LXC, xa que o principio de legalidade tributaria esixe para a imposición de taxas norma de rango legal, sendo en caso contrario o servizo público do que se trata de carácter gratuíto.

5º) Por último, é público no sentido de que produce os efectos de publicidade legal, uns efectos que van máis alá da pura información ou noticia, porque son de carácter substantivo, derivado da presunción de coñecemento do que nel está contido ou escrito, é dicir, a presunción de exactitude rexistral. E da presunción de non saber, relativa ou combatible, respecto a actos que se deberon inscribir e non foron inscritos": VICENT CHULIA, F.: "Comentarios al art. 17 de la Ley General de Cooperativas", en *Comentarios al Código de Comercio y...*, op. cit., pp. 405 e 406.

35.- Art. 17. "Su ratio legis es clara: siendo el Registro Público, es normal que su contenido sea conocido directa o indirectamente por el tercero (a través de sus representantes o a través de cualesquiera personas, por ejemplo, si ha permanecido en el extranjero). Esta es una presunción legal que se añade a la de exactitud, de exactitud y validez, contribuyendo a reforzar la función del Registro al servicio de la seguridad del tráfico. Sea para bien o para mal. Es decir, aún en el caso de que pueda parecernos que el legislador se ha excedido al atribuir tales efectos a una institución que funciona sobre presupuestos quizás insuficientemente seguros": VICENT CHULIA, F.: "Comentarios al artículo 17 de la Ley General de Cooperativas", en *Comentarios al Código de Comercio y...*, op. cit., p. 412.

36.- Art. 18.1.

37.- Sobre o tema do Rexistro de Cooperativas pódese consultar a seguinte bibliografía: PAU PEDRÓN, A.: "La publicidad registral de las Cooperativas de Crédito", *Crédito Cooperativo*, n.º 43, Madrid, 1990; PÉREZ DE LERMA, J. A.: "La publicidad registral y la legislación de Cooperativas" en *II Encuentros Cooperativos de la Universidad del País Vasco*, Instituto de Derecho Cooperativo y Economía Social del País Vasco, San Sebastián, 1988, pp. 99-116; BORJABAD GONZALO, P.: *Manual de Derecho Cooperativo general y catalán*, Bosch editor Barcelona, 1993; VICENT CHULIA, F.: "Comentarios a la Ley General de Cooperativas", en *Comentario al Código de Comercio y...*, op. cit.

38.- VICENT CHULIA, F.: "Notas en torno a la Ley...", op. cit., p. 943.

tivos de réxime e garantías xurídicas. Sería preferible a súa regulación como un Rexistro especial confiado ó Corpo e Colexio Nacional de Rexistradores da Propiedade e Mercantís. A pesar da regulación pormenorizada, sen prever un Regulamento do Rexistro, como sería lóxico nesta materia, merece obxeccións: a) a "concepción administrativa" do Rexistro, invocando como réxime supletorio a Lei de Procedemento Administrativo (...), fronte ás esixencias dun "réxime rexistral" máis adecuado á " función rexistral ", máis próxima á xudicial que á administrativa; b) a concepción do Rexistro como arquivo de documentos, entendéndose os asentos en forma sucinta (...) e dándose certificación só dos asentos dos libros, en tanto que se reconece o acceso dos interesados ós libros e ós documentos de arquivo; e c) o esquecemento (...) de esixir a inscrición, ou ben o simple depósito, das contas anuais, informe de xestión e informe de auditoría, para a súa publicidade e mellor conservación".

Por último, indicar que a denominación da Sociedade non pode ser idéntica doutra preexistente³⁹, e deberá conter necesariamente as palabras "Sociedade Cooperativa" ou as siglas S.Coop⁴⁰.

4. Socios e asociados.

1.- Socios.

Nas Cooperativas de primeiro grao poden ser socios as persoas físicas e xurídicas, públicas e privadas⁴¹. O seu número mínimo é o de cinco⁴². Nas de segundo grao só poden ser socios as Sociedades Cooperativas. O seu número mínimo é de dous.

Para ser socio é preciso unha aportación mínima obrigatoria, contía que como vimos, fixana os Estatutos⁴³. Para adquiri-la condición de socio debe desembolsar, ó outorga-la escritura de constitución, un 25% desa aportación mínima obrigatoria; o resto desembolsarase na forma e prazos previstos polos Estatutos ou pola Asemblea Xeral⁴⁴. O socio que incumpra esta obrigaón incorrerá en demora sen necesidade de intimidación, debendo aboar o interese legal e resarci-los danos e perdas, ademais de ser suspendido nos seus dereitos políticos e económicos ata que se normalice a situación⁴⁵.

39.- A inclusión na denominación de referencia á clase de Cooperativas non será suficiente para determinar que non existe identidade na denominación (art. 4.2). Tamén sinala este mesmo artigo, no párrafo 3.º, que as Sociedades Cooperativas non poderán adoptar nomes equívocos ou que induzan a confusión en relación co seu ámbito, obxecto social ou clase das mesmas, nin con outro tipo de Entidades.

40.- Art. 4.1.

41.- Art. 29.1.

42.- Art. 7.

43.- Art. 12 regra 8.a.

44.- Art. 73.2.

45.- Art. 73.4

Se non se realiza o desembolso no prazo de 60 días desde que fose requirido, poderá ser dado de baixa obrigatoria (se se trata de aportación mínima obrigatoria para ser socio) ou expulsado (nos demais casos)⁴⁶.

En canto á perda da condición de socio, distinguimos:

a) Baixa voluntaria: o socio pode darse de baixa voluntaria en calquera momento, pero debe preavisalo por escrito ó Consello Rector, nun prazo fixado polos Estatutos, que non poderá exceder de tres meses⁴⁷. Non obstante, os Estatutos poden esixir-lo compromiso do socio de non se dar de baixa, salvo que exista unha causa xusta, ata que finalice o exercicio económico correspondente ou ata que transcorra o prazo estatutario, que non poderá exceder de cinco anos⁴⁸.

b) Baixa obrigatoria: será acordada polo Consello Rector cando o socio perda os requisitos esixidos pola Lei para ser socio. O socio desconforme pode recorrer contra a decisión do Consello Rector ante o Comité de Recursos⁴⁹.

c) Expulsión: só pode ser acordada polo Consello Rector por falta moi grave tipificada (con absoluta liberdade) nos Estatutos. Con este criterio parece que o dereito do socio a permanecer na cooperativa está pouco protexido, desde o momento no que non se establece a lista ou taxa de faltas graves que poden xustificar tal sanción, o cal supón a resolución do contrato para o socio afectado (como na Lei valenciana). Cabe recurso na forma vista anteriormente⁵⁰.

2.- Asociados.⁵¹

A utilización do termo "asociado" non é exclusiva da Sociedade Cooperativa, pois xa figuraba con anterioridade á Lei 1974, que o acuñou para esa entidade, no artigo 1696 do Código Civil, dentro das normas reguladoras da sociedade civil, se ben é certo que con outro significado⁵².

Os Estatutos poden prever a figura do asociado. Para selo é necesario desembolsala aportación mínima que fixen os Estatutos⁵³. A suma das aportacións dos asociados non pode ser superior ó 33% das aportacións da totalidade

46.- Art. 73.4.

47.- Art. 32.1.

48.- Art. 32.2.

49.- Art. 33.1 e 2.

50.- Art. 38.

51.- Sobre o estatuto xurídico do asociado consultar: PAZ CANALEJO, N.: "Los socios y los asociados", na Revista de Estudios Sociales y de Sociología aplicada, nº 68 (Madrid 1987), pp. 103-122; BORJABAD GONZALO, P.: "El asociado como fórmula de financiación de la Cooperativa", en *Cuadernos de Derecho Cooperativo*, Lleida, 1984; deste mesmo autor *Manual de Derecho Cooperativo general y...*, op. cit., pp. 73-80.

52.- BORJABAD GONZALO, P.: *Manual de Derecho Cooperativo general y...*, op. cit., p. 76.

53.- Art. 39.

dos socios ó capital social, computado no momento no que o asociado desembolse a aportación⁵⁴.

Os asociados non responden persoalmente das débedas sociais⁵⁵. De acordo co art. 41 os asociados poden participar na Asemblea Xeral con voz e cun conxunto de votos que, sumados entre si, non represente máis do 20% da totalidade dos votos, pero non poden formar parte dos órganos sociais. Este mesmo artigo regula o dereito de información dos asociados.

5. Órganos da cooperativa.

Séguese o desprestixiado sistema de órganos da LSA de 1951 e LXC de 1974, ó mante-la figura dos "Interventores de Contas", aínda que aclarando o seu réxime legal.

1.- Asemblea Xeral.

É o órgano supremo de expresión da vontade social⁵⁶. Para a súa válida constitución é preciso que, en primeira convocatoria, asistan máis da metade

54.- Art. 40.3. "Esta cifra de capital —tomada como base— será, en tanto no haya un solo asociado (es decir, antes de que ingrese el primer asociado), igual al capital social; pero, a partir del momento en que ingrese uno de estos miembros, ha de calcularse deduciendo del capital social el capital asociado. El legislador no aclara si la base de referencia será el capital suscrito o sólo el desembolsado; pero del tenor del precepto, en relación con su finalidad (limitativa) y con la pauta del artículo 72.1, párrafo 4º, cabe deducir que está pensando en la cifra desembolsada": PAZ CANALEJO, N.: "Comentarios al artículo 40 de la Ley General de Cooperativas", en *Comentarios al Código de Comercio y Legislación Mercantil Especial*, Tomo XX —Ley General de Cooperativas—, Volumen 2º, Revista de Derecho Privado, EDERSA, Madrid, 1989, p. 277.

55.- Art. 40.3. "El precepto cooperativo se inspira en el art. 1 de LSA (en el que se establece "... los socios... no responderán personalmente de las deudas sociales") y, al igual que esta norma, significa que los acreedores de la Cooperativa sólo pueden perseguir su crédito frente a la cooperativa y no frente a los asociados (aunque si la aportación comprometida por el asociado no se ha realizado totalmente, aquellos acreedores podrán, sin duda, ejercitar la acción subrogatoria o indirecta que les ofrece el art. 1111 del Código Civil). (...). Y, desde la perspectiva de las garantías de la cooperativa frente al asociado, en caso de mora de este, la sociedad puede aplicarle toda serie de consecuencias desfavorables previstas para el socio moroso en el art. 73, número 4 (...): ibidem, p. 278.

56.- Como sinala Narciso Paz Canalejo "El art. 42.1 de la vigente Ley traza un concepto de Asamblea General que, partiendo de la base de que sólo se refiere a las sesiones convencionales, sincrónicas y unitarias (es decir no ha pensado en las Asambleas de Delegados precedidas de Juntas Preparatorias), puede estimarse satisfactorio puesto que contiene dos aportaciones sin duda útiles, tanto desde el punto de vista didáctico como desde una perspectiva normativa, a saber:

a) Sitúa a la Asamblea como vértice o cima jerárquica de la estructura orgánica de la Sociedad Cooperativa.

b) Describe fenomenológica y jurídicamente, al órgano asambleario, al considerar que este entra en funcionamiento cuando se produce una reunión, constituida válidamente de socios y, en su caso, de asociados, para deliberar y tomar acuerdos": PAZ CANALEJO, N.: "La Asamblea General", en *Las Sociedades Cooperativas en la nueva legislación española*, Escuelas de Estudios Cooperativos, Facultade de Ciencias Económicas e Empresariales, Universidade Complutense de Madrid, CDN, Madrid, 1988, p. 24.

dos votos sociais⁵⁷, e, en segunda convocatoria, a asistencia do 10% dos votos sociais ou 100 votos sociais⁵⁸. A maioría está formada por máis da metade dos votos validamente expresados, se ben, prevese a maioría reforzada das dúas terceiras partes para adoptar certos acordos⁵⁹.

A impugnación dos acordos, de acordo co art. 52.5 LXC, acomodárase ás normas da Lei de Sociedades Anónimas, e aínda que o artigo mesmo se refira á de 1951, hoxe hai que entende-la remisión á Lei do 22 de decembro de 1989.

2.- *Consello Rector.*

É o órgano de goberno, xestión e representación da Cooperativa (art.53)⁶⁰. Só poden ser conselleiros os socios da Cooperativas que sexan persoas físicas, e o seu número mínimo será de tres⁶¹. A representación do Consello Rector ten un ámbito mínimo, que son todos aqueles asuntos concernentes á Cooperativa⁶².

Estas facultades mínimas son ilimitables fronte a terceiros (novidade que aproxima a Cooperativa a outros tipos de sociedade mercantil)⁶³.

Na opinión de Vicent Chuliá⁶⁴ "é moi criticable, sen embargo, no art. 54, que reconece a "representación legal" da cooperativa ó Presidente (desvirtuando a opción única da Lei en favor dun órgano de administración colexiado), en tanto que tamén é criticable que non se regule a delegación de facultades: pare-

57.- Hai que recordar que, de acordo co art. 47.1, cada socio terá un voto.

58.- Art. 46.1.

59.- Art. 49. Entre eses acordos que necesitan esa maioría reforzada están os de modificación de Estatutos, fusión, escisión e disolución así como os demais supostos no que sexa establecido pola LXC.

60.- Sinala ELENA DÍAZ, F.: "Vienney, en sus estudios sobre autogestión, califica las instituciones del tipo de nuestro Consejo Rector como órganos delegados de competencia general, mientras que la dirección se distingue sobre todo por su finalidad de gestinar la empresa, lo que limita a aquellas que se le hubieren conferido expresamente, en el poder que suele acompañar su nombramiento. Se produce, en este aspecto, una importante modificación con relación a la legislación anterior pues, por una parte se especifica claramente en el art. 53.2 que no se puede limitar la representación del Consejo que es el titular "natural", de la delegación de la sociedad, con competencias practicamente totales, y por otra, que la decisión de que exista un Director corresponde a la Asamblea General, desapareciendo cualquier tipo de obligatoriedad, según el art. 60.1": ELENA DÍAZ, F.: "El Consejo Rector y la Dirección" en *Las sociedades Cooperativas en la nueva legislación española*, Escuela de Estudios Cooperativos, Facultade de Ciencias Económicas Empresariais, Universidade Complutense de Madrid, CDN, Madrid, 1988, p. 52.

61.- Art. 55.1.

62.- Art. 53.

63.- Sobre este tema ELENA DÍAZ, F.: "El Consejo Rector y...", op. cit., p. 53 indica que, "a partir de esta ley (53.2) no cabrá duda de que el Consejo Rector tiene la representación de la Cooperativa y que, frente a terceros, esta representación no tiene más limitaciones que los cuatro supuestos que se recogen en el n° 2 del art. 43 (...). Estos cuatro supuestos, con otros cinco, son los que preceptivamente requieren acuerdo de la Asamblea General para su validez "bajo pena de nulidad", dice la Ley".

64.- VICENT CHULIA, F.: "Notas en torno a la Ley...", op. cit., p. 944.

ce que esta non cabe, que no seu lugar se establece e regula a figura do Director (art.60) que non pode cubri-las funcións daquela. Igualmente, é criticable que os membros do Consello continúen a responder só por "neglixencia grave" e non por calquera negligencia (art.64)".

3.- *Interventores.*

Órgano de fiscalización da Cooperativa. Só poden selo os socios que sexan persoas físicas (art.67.2), e o seu número oscilará entre un e tres (art.67.1). O seu mandato non pode exceder de tres anos. De acordo co art.68 o interventor ou os interventores deberán censura-las contas anuais, sen prexuízo de que se estableza a súa verificación por persoas físicas ou xurídicas alleas ás Cooperativas⁶⁵.

4.- *Comité de Recursos.*

Figura introducida pola Lei de 1987. Só poden existir nas Cooperativas de primeiro grao e, unicamente, se o establecen os Estatutos⁶⁶. Este Comité tramitará e resolverá os recursos contra as sancións impostas polo Consello Rector ós socios e asociados.

6. **Capital e responsabilidade dos socios.**

O capital social, sinala o art. 72.1, estará constituído polas aportacións obrigatorias e voluntarias dos socios, e, no seu caso, dos asociados.

O capital mínimo fixarano os Estatutos e, en todo caso, terá que estar totalmente desembolsado. Un socio non poderá ostentar, nas Cooperativas de primeiro grao, máis do 25% do capital social. O mesmo art. 72 sinala que as aportacións se incorporarán a títulos nominativos que en ningún caso terán a consideración de títulos valores. As aportacións son transmisibles por actos *inter vivos* entre os socios da Cooperativa, salvo o suposto de baixa obrigatoria xustificada, porque neste caso se poderán transmiti-las aportacións ó cónxuxe, ascendentes ou descendentes se estes son socios ou adquiren tal condición no prazo de tres meses. Tamén se poden transmitir *mortis causa*, pero só en favor dos socios ou de persoas que adquiren tal condición no prazo de 6 meses⁶⁷.

O art. 72.3 establece que as aportacións se realizarán en moeda nacional, non obstante, se fose previsto polos Estatutos ou fose acordado pola Asemblea Xeral tamén poderá consistir en bens ou dereitos⁶⁸.

65.- Art. 69.

66.- Regúlase no Comité de Recursos no Art. 70 da LXC.

67.- Art. 78.1

68.- Contén este precepto unha responsabilidade por entrega en saneamento dos bens mobles ou inmobles aportados, texto que é idéntico ó art. 39 da Lei de Sociedades Anónimas.

A Lei resolve, en sé de aportación, unha cuestión polémica que é a relativa a se a aportación dun inmovible supón ou non un traspaso a efectos da Lei de Arrendamentos Urbanos. Neste senso o art. 72.3 declara expresamente que non produce cesión nin traspaso, nin sequera a efectos da LAU ou LAR, senón que a Cooperativa é continuadora da titularidade do ben ou dereito. O mesmo hai que entender respecto dos nomes comerciais, marcas, patentes, e calquera outro título e dereito que constituía aportación ó capital social.

En canto á responsabilidade dos socios, a regra xeral é que non responden persoalmente das débedas sociais⁶⁹. Esta regra ten unha dobre excepción:

—Que os Estatutos dispoñan o contrario, caso no que determinarán o alcance da responsabilidade.

—O socio que cause baixa responderá persoalmente, durante cinco anos, das obrigacións contraídas pola Cooperativa con anterioridade á baixa. O límite desta responsabilidade é o importe reembolsado das súas aportacións⁷⁰.

7. Exercicio económico.

O exercicio económico das cooperativas coincidirá, salvo disposición contraria dos Estatutos, co ano natural⁷¹.

Os excedentes⁷² netos do exercicio económico destinaranse a dota-lo Fondo de Reserva Obrigatorio e o Fondo de Educación e Promoción e, se despois de

69.- Art. 71.1.

70.- Art. 72.2.

71.- art. 82.1. O párrafo 2º deste artigo establece que "El Consejo Rector estará obligado a formular, en el plazo máximo de 4 meses contados a partir del cierre del ejercicio económico, el balance, la cuenta de pérdidas y ganancias, la memoria explicativa y la distribución de excedentes y destino de los beneficios extracooperativos o de la imputación de pérdidas".

A Lei distingue entre beneficios e excedentes netos. Beneficios son os rendementos que conseguen nas operacións cos terceiros non socios, os procedentes de plusvalías na enaxenación do activo inmovilizado ou os obtidos doutras fontes alleas ás fins específicas da Cooperativa, así como os derivados de inversións ou participacións en Sociedades de natureza non cooperativa. (Art. 83.2). Estes beneficios haberán de levarse en contabilidade separada e destinarse ó Fondo de Reserva Obrigatorio, sendo irrepartible entre os socios (Art. 88.1), congruentemente coa natureza non lucrativa das cooperativas.

Os excedentes netos son os rendementos conquistados a través da actividade económica que constitúe o obxecto real realizada cos propios socios.

72.- En GÓMEZ APARICIO, A. P.: *La sociedad cooperativa como forma...*, op. cit., p. 5, afirmase que "El excedente se puede definir como una magnitud flujo, dinámica, que expresa, en términos absolutos, el resultado de la empresa en el período de tiempo al que va referido. El cálculo de dicho excedente se hace como diferencia entre el valor de las ventas netas de las operaciones ordinarias y extraordinarias y el valor de los sacrificios económicos en los que se incurre para conseguir esos ingresos.

El excedente cooperativo está estructurado en tres categorías según sea el origen de las operaciones que lo generan. Según la legislación vigente, es preceptivo calcular el excedente total como suma de los llamados excedente ordinario de las operaciones con los socios, del excedente ordinario de las operaciones con terceros y del excedente extraordinario".

dotar estes fondos obrigatorios quedaren excedentes dispoñibles, a Asemblea Xeral poderá destinalos a retorno cooperativo ou á participación dos asalariados nos resultados ou a dotar un fondo de reserva voluntaria ou incrementa-los fondos legais.

As perdas do exercicio imputaranse, de acordo cos criterios que deberán fixar os Estatutos, conforme ás seguintes normas: primeiro ó Fondo de Reserva Obrigatorio, despois, se existira ó Fondo de Reserva Voluntario, por último a diferenza resultante imputarase ós socios en proporción ás operacións, actividades ou servicios cooperativizados efectivamente realizados por cada socio na Cooperativa (Art. 87). En ningún caso poderán imputarse as perdas ó socio en función das súas aportacións ó capital social.

8. Disolución e liquidación.

O réxime de disolución das sociedades cooperativas está inspirado no das Sociedades Anónimas, pero con certas peculiaridades.

As causas de disolución das cooperativas están contempladas no Art. 103 da Lei, que amplía o elenco de causas recollidas na LSA (art. 206), engadindo as seguintes:

—Pola imposibilidade manifesta de desenvolve-la actividade cooperativizada.

—Pola paralización da actividade cooperativizada durante dous anos, sen causa xustificada.

—Pola redución do número dos socios por debaixo do mínimo establecido no art. 6, sen que se restableza no prazo de seis meses.

O acordo de disolución deberá ser adoptado pola Asemblea Xeral por máis da metade dos votos validamente expresados, e poderá impugnarse mediante o procedemento ó cal se refire o art. 52.⁷³

Outra especialidade, que diferencia a disolución das cooperativas das S.A., é a posibilidade de reactiva-la cooperativa en liquidación se cesou a causa que motivou a disolución.

Á disolución segue a liquidación da Cooperativa⁷⁴. Deberase proceder á designación dos liquidadores, que serán elixidos pola Asemblea Xeral. Os Estatutos deberán determina-lo número destes que, en todo caso será impar. As funcións dos liquidadores establécense no art. 109.

73.- Art. 104.2.

74.- Non se pode identifica-la disolución coa extinción da cooperativa. A disolución supón unha modificación instantánea da vida da sociedade, e o seu efecto fundamental é "Desatar el vínculo contractual que hasta ese momento ligaba a los socios" (Cámara) entrando a sociedade nun período de liquidación. A disolución non actúa inmediatamente como causa de extinción da sociedade senón como presuposto da liquidación.

9. Fusión e escisión.

A fusión pódese definir como unha operación na que a virtude de dúas ou máis cooperativas únense para formar unha soa. Tradicionalmente, distínguense dous tipos de fusión: por absorción, na cal unhas das sociedades que se fusionan subsiste e anexiona ás demais; por nova creación, na que se crea unha nova sociedade onde se integra a todas. A Lei é regulada nos artigos 94 e seguintes. O réxime é similar ó das S.A., pero pódese destacar que tamén para as cooperativas se recoñece o dereito de separación de socios ou asociados non conformes coa operación⁷⁵, e o dereito dos acredores das sociedades que se extingan coa fusión de opoñerse a esta, se previamente non son satisfeitos⁷⁶.

A escisión⁷⁷ pode ser "total" mediante a división de todo o seu patrimonio e do colectivo de socios e asociados en dúas ou máis partes, cada unha das cales traspasarase en bloque a unha nova Cooperativa ou será absorbida por outras xa existentes ou se entregará coas partes escindidas doutras cooperativas nunha de nova creación. Os dous últimos supostos o art. 102, que regula na LXC a escisión, denomínaas "escisión-fusión", tamén pode ser "parcial" segregando unha ou varias partes do patrimonio e do colectivo de socios e de asociados da sociedade, traspasando en bloque da parte ou partes segregadas a outras de nova constitución ou xa existentes.

Bibliografía.

I- Artigos e Relatorios

- BAREA TEIJEIRO, J. e MONZÓN CAMPOS, J.L.: Las Cifras Clave de la Economía Social en España, CIRIEC-España.
- BORJABAD GONZALO, P.: "El asociado como fórmula de financiación de la Cooperativa", en *Cuadernos de Derecho Cooperativo*, Lleida 1984.
- ELENA DÍAZ, F.: "El Consejo Rector y la Dirección" en *Las Sociedades Cooperativas en la nueva legislación española*, Escuela de Estudios Cooperativos, Facultade de Ciencias Económicas e Empresariais, Universidade Complutense de Madrid, CDN, 1988.
- GAGO CONDE, C.: *Divulgación Cooperativa*, Asociación para a Economía Social, Vigo 1994.
- GÓMEZ APARICIO, A.P.: "La Sociedad Cooperativa como organización económico-empresarial, relatorio presentado na *Xornada sobre Economía Social e Cooperativismo*, Pontearreas, 28 de novembro de 1994.

75.- Art. 99.

76.- Art. 100.

77.- Como sinala URÍA en *Derecho Mercantil*, Marcial Pons, Madrid, 1991, p. 479: "La regulación de la escisión (art. 102) está inspirada en las disposiciones de la Ley de 26 de diciembre de 1980, sobre régimen fiscal de las fusiones de empresas".

- "Manifiesto-programa de la Economía Social", *I Congreso de la Economía Social*, Madrid, 11 de decembro de 1993.
- PAU PEDRÓN, A.: "La publicidad registral de las Cooperativas de Crédito", en *Crédito Cooperativo*, n° 43, Madrid, 1990.
- PAZ CANALEJO, N.: "Comentarios a la Ley General de Cooperativas", en *Comentarios al Código de Comercio y Legislación Mercantil Especial* (dirixidos por Fernando Sánchez Calero e Manuel Albaladejo), Tomo XX, Volume 2°, *Revista de Derecho Privado*, EDERSA, Madrid, 1989.
- PAZ CANALEJO, N.: "Los socios y los asociados", en *Revista de Estudios Sociales y de Sociología Aplicada*, n° 68, Madrid, 1987.
- PAZ CANALEJO, N.: "La Asamblea General", en *Las Sociedades Cooperativas en la nueva legislación española*, Escuela de Estudios Cooperativos, Facultade de Ciencias Económicas e Empresariales, Universidade Complutense de Madrid, CDN, Madrid, 1988.
- PÉREZ DE LERMA, J.A.: "La publicidad registral y la legislación de Cooperativas", en *II Encuentros Cooperativos de la Universidad del País Vasco*, Instituto de Derecho Cooperativo y Economía Social del País Vasco, San Sebastián, 1988.
- RÍO BARRO, J.L.: "A Cooperativa como forma de organización societaria", en *Libro de Relatorios do I° Congreso da Economía Social de Galicia*, GARCÍA VEIGA, MC. (Coord.), Consellería de Traballo e Servicios Sociais, Dirección Xeral de Traballo, Santiago, 1991.
- VICENT CHULIA, F.: "Comentarios a la Ley General de Cooperativas", en *Comentarios al Código de Comercio y Legislación Mercantil Especial*, (dirixidos por Fernando Sánchez Calero e Manuel Albaladejo), Tomo XX, Volume 1°, *Revista de Derecho Privado*, EDERSA, Madrid, 1989.
- VICENT CHULIA, F.: "Notas en torno a la Ley General de Cooperativas de 2 de abril de 1987" en *La Ley*, 1987/3.

II- Libros

- BORJABAD GONZALO, P.: *Manual de Derecho Cooperativo general y catalán*, Bosch editor, Barcelona, 1993.
- URÍA, R.: *Derecho Mercantil*, Marcial Pons, Madrid, 1991.
- SANZ JARQUE, J.J.: *Cooperación. Teoría General y Régimen de las Sociedades Cooperativas. El Nuevo Derecho Cooperativo*, Editorial Comares, Granada, 1994.

SUMMARY: Legal concepts and procedures relating to co-operative companies are systematized in a descriptive study in which bibliographic references of interest are also furnished.